

Un pintor i el seu temps

**Edicions
Creativitat**

Un pintor i el seu temps, forma un tot indissociable,
concebut amb la única finalitat d'apropar el lector i
l'espectador a l'obra pictòrica de Francesc Espriu.

Apropament que hem volgut explicitar des de la intimitat, amb
una certa càrrega emotiva, convençuts com ho estem que la
vida de l'artista en totes les seves vessants, etapes, entorns
i contorns, és inseparable de la seva obra, de la mateixa
manera que també l'obra haurà contribuït a la concatenació
dels fets, a les seves constants vitals i a la vida del seu
entorn més pròxim.

El nostre desig és el de donar la màxima difusió a aquest
opuscle i al DVD que l'acompanya.

Queda prohibida la reproducció de qualsevol dels aspectes
d'aquesta obra, el seu ús parcial o total, sense l'autorització
d'Edicions Creativitat. Atès que en desitgem la seva màxima
difusió, us preguem de posar-vos en contacte amb nosaltres
si és que en voleu fer qualche ús que vagi més enllà del
personal o familiar i sempre que aquest ús exclogui
qualsevulla mena de finalitat de lucre.

Edicions Creativitat

edicret@yahoo.es

1922. Vacances a Luchon. Passejant amb el cosí Enric Faraudo

La infància i anys d'aprenentatge

La infància és l'àmbit de la fantasia i la meva anava disparada entre el present i el futur que jo poblava d'imaginacions i ambicions desmesurades.

En el present hi havia els jocs i el dibuix que m'apassionava. L'escola va ser progressivament el camp de l'amor propi. Més endavant l'adolescència va ser per a mi un dels moments més compromesos i de constants descobertes: la poesia, la música, l'Art...

En entrar a l'escola de Llotja no solament ja havia triat un camí, el dibuix i la pintura, sinó ensems m'integrava a un ambient i també a un ritme vital, a una generació que més tard ha hagut de suportar un destí inesperat i dels més difícils. Nosaltres encara vàrem tenir la sort de comptar amb mestres que n'exercien la responsabilitat. No estàvem sols. Vàrem tenir l'assistència i la companyia d'aquells que, instal·lats sòlidament, podien orientar els nostres dubtes o afirmacions.

És essencial, així m'ho sembla encara avui, tenir referències serioses. Els anys trenta qualsevol família pretenia que els fills es preparessin per a l'edat adulta amb capacitat per a guanyar-se la vida, i la professió d'artista no n'oferia perspectives.

A l'inscriure'm a Llotja em vaig trobar també matriculat a una escola mercantil.

Acabada una certa preparació vaig entrar a treballar a les oficines del Metro.

Experiència estranya. La incultura i l'extravagància de les idees d'aquells oficinistes encara ara em meravella. Mai més he sentit els disbarats referits a qualsevol aspecte de la vida, de la cultura, o de la mateixa feina de cada dia.

Allò va esdevenir per a mi, sovint, un divertiment extraordinari.

Aquells personatges que eren bones persones, vivien entre enveges, engrèiments i falses autoritats, d'una forma miserable, perquè tot allò no era res, no significava res.

I era tanmateix el tall gros de la vida d'aquells oficinistes...

1936. La guerra

El 18 de juliol vaig sentir els primers trets a la Plaça Universitat. Entre les set i les vuit del matí, s'encastaren uns quants trets al sostre del dormitori on jo vivia, cantonada amb Balmes.

Era el començament dels tres anys de guerra i revolució...

Molts nois de Belles Arts ens alistàrem a les Milícies. La Generalitat intentà formar un Cós d'uns trenta cinc mil homes ben equipats. Les urgències militars esmicolaren aquell intent i fórem repartits els uns a Madrid, els altres al Front d'Aragó.

Jo havia intentat ingressar a l'Escola de Guerra però a causa d'una lesió cardíaca no varen acceptar-me.

La nostra colla anà al Front d'Aragó. I la sort de formar un grup homogeni d'amics ens va estalviar una mala fi a alguns (Sixte Blasco, Josep Franch i jo mateix)

Deslligats de tot contacte amb les pròpies autoritats civils i militars estàvem a la mercè de criteris que no eren els nostres.

Passo per alt altres incidències militars o polítiques i després de l'onzè atac a Belchite vaig ser evacuat via hospital.

Finalment, després de repetir exàmens a l'Hospital Militar de Barcelona, vaig ser exclòs del servei de les armes.

Vaig incorporar-me a la vida civil, a la Federació Nacional d'Estudiants de Catalunya (FNEC), al Casal de la Cultura, a l'Aliança Juvenil Antifeixista. I així vaig creure col·laborar a una tasca que jo veia perdurable en defensa de Catalunya, de la Cultura i la Llibertat.

La realitat era oberta i per a la joventut tot era possible. Totes les barreres havien caigut i totes les prohibicions. Vaig conèixer xicots de medis i ideologies molt distants.

A desgrat d'oposicions ens reconeixíem amb noblesa tots els drets i ens respectàvem. En el garbuix del moment és cert també que hi havia de tot fins el pitjor. Però jo mai vaig sentir por i sí entusiasme per tot allò que semblava possible. I m'estranya molt sentir republicans criticar i condemnar aquells anys com per justificar el que va venir després de la derrota de tots els que combatíem els totalitarismes.

En el desig de renovació la pedagogia era una preocupació central.

Al CENU vaig participar sota la presidència del gran pintor i pedagog Francesc Galí a la Comissió de Reforma de l'Ensenyament artístic. Hi col·laboraren grans artistes: Ramon Calsina, Xavier Nogués, Joan Rebull, Miquel Viladrich, Manuel Humbert, Francesc Domingo, Gustau Cochet...

Les reunions, el contacte amb aquests mestres sobre temes d'Art i pedagogia de l'art eren una lliçó permanent, un debat d'idees inoblidable.

Dels projectes i estudis, reflexió aprofundida d'aquells Mestres, què n'ha quedat?

Segurament s'hauran perdut o potser resten oblidats en algun caixa a Valladolid.

Fer i desfer és un fenomen que l'hem vist massa sovint

Durant aquells anys vaig conèixer i tractar professors, artistes, poetes i intel·lectuals de ben diverses tendències.

En el panorama del moment sobresortia la veu forta i valenta de Pous i Pagès. Carles Riba era també el mestre sempre disposat a escoltar i orientar la gent jove que se li acostava. D'una intel·ligència i autoritat indiscutibles era un consell i una orientació valuosíssima en aquells moments de tràngol o de dubtes.

Aquells tres anys foren de gran intensitat en la vida cultural i social. I sentir-se al centre d'aquella convulsió acompanyats per mestres de tan gran vàlua ens donava una momentània seguretat que més tard hem enyorat.

La vida a ciutat anava esdevenint difícil. L'escassetat d'aliments i sobretot els bombardeigs dels Junkers, els Savoia i també els canons de la marina «nacional» alteraven nit i dia la vida a ciutat. Morts, ferits. En el bombardeig de la Gran Via cantonada amb Balmes la nostra casa va ser tocada, del meu llit en restaren unes estelles. Sortosament en aquella hora no hi havia ningú. Però a l'arribar-hi amb la meva germana per apreciar què havia passat, vàrem veure com treien la vídua de l'il·lustre hel·lenista Manuel Segalà que acabava de morir víctima d'aquell bombardeig.

Les nits a la Barcelona bombardejada, el so de les sirenes d'alerta, els raigs de llum dels antiaeris, la visió dels avions atacants amb el xiulet accelerat al caure de les bombes...

Imatges, records quasi impossible de transmetre als qui no ho han viscut...

Sovint sento la necessitat d'evocar el record de molts xicots de la meva generació, generació perduda per les baixes de la guerra, o de l'exili, per la repressió de després de la guerra, per l'estranya i cruel pau.

Dels morts, de la gent perduda, engolida per l'adversitat o per la lluita massa difícil durant el franquisme, només en restarà el silenci i segurament l'oblit d'heroïsmes anònims i de dignitats ignorades. Valors desapareguts i totalment oblidats: J. Ortiga, F. Perramon, Garriga... pintors.

La joventut, l'exili

S'acabà la guerra i s'ensorraren tots els projectes i totes les realitats. Els que fugíem perdérem totes les nostres pertinences, fins i tot les més íntimes. En la memòria mai no s'esvairà la imatge dels vençuts, dels que fugíem carretera enllà vers un futur d'incerteses...

Després del camp de concentració d'Argelers —l'experiència més macabra que he viscut, pitjor que la presó— vaig anar a parar a la Ciutat Universitària de Montpeller integrat en un grup d'estudiants catalans sostinguts pel Comitè Britànic d'Ajuda als Refugiats que dirigia Donald Darling, anglès i gran català que administrava fons britànics, amb aportacions dels quàquers i de Francesc Cambó.

A Montpeller avalat per L'Union des Etudiants de France (relacionada amb la FNEC) vaig poder-me matricular a l'Escola de Belles Arts.

Moralment jo estava molt malmès. Els mestres Camille Descossy, Director, i Ernest Fouard, Mestre de Taller, varen ser per a mi com els padrins d'un nou naixement. La propaganda franquista ens havia precedit i jo podia ser «un roig que ves a saber quins disbarats ha fet»...

Però la presència del Director i el Mestre, el tracte de cada dia amb els condeixebles ho va arreglar tot ben aviat.

République Française — Département de l'Hérault

L'intéressé est informé que la possession du présent titre de séjour implique pour lui aucun droit de fixation ou d'établissement en France et que son séjour est essentiellement temporaire. Il ne peut exercer aucune occupation rémunérée ou au pair. L'exercice d'une profession industrielle, commerciale ou artisanale lui est formellement interdit.

Réfugiés espagnols

LAISSEZ-PASSER

Valable seulement pour la commune de **MONTPELLIER**

Photographie.

Nom *Castro*
 Prénoms *Francisco*
 Né le *6-9-1916* à *Barcelone*
 de *Juan Francisco*
 et de *Rosa Dolores Teresa*
 Nationalité *Espagnole*
 Demeurant à *Montpellier*
 Venant de *Montpellier*
 Accompagné de :
 Son épouse :
 Née le : à :
 Ses enfants :
 Née le : à :

Signalement sommaire du Chef de famille

Taille : *1,59*
 Cheveux : *bl.*
 Visage : *7*
 Menton : *2*
 Signes particuliers :

Empreinte du pouce droit du Chef de famille

Fait à Montpellier, le *23* **JUN 1939** 19

Pour le Préfet délégué.
 Le Chef de Cabinet
107

La validité du présent Laissez-passer est prorogée jusqu'au *22 Août 1939* pour le Préfet et par délégation.
 Le Chef de Cabinet
Huissier

31 OCT 1939

Primer document de refugiat un cop fora del camp de concentració d'Argelers

L'ambient de l'Escola de Montpeller era molt diferent del de l'Escola de Barcelona. Allà era més alegre i lleuger, poc ambiciós; la majoria aspiraven a professors de dibuix.

Però sabien coses que ningú no els les havia ensenyat si no és la tradició.

Alguna vegada el mestre després de prevenir-me posava les mans a la tela que estava pintant i amb els dits sucats a la paleta m'indicava canvis de to i coloració amb un exemple de variació que jo recordo com la millor lliçó sobre l'ús de la llibertat en la manipulació del color, els matisos i els contrastos.

També la forma d'entendre la història de la pintura no s'assembla gens a com ara ens mirem la història de l'Art. Com si el progrés en art hagués de tenir una evolució ascendent de poc a més i exercint un paral·lel amb el progrés científic...

I ara, potser m'excedeixo vulgaritzant criteris que perden el respecte per propis mèrits...

A la residència d'intel·lectuals vaig fer la primera exposició. Els mestres intervingueren en la tria de les obres i tota MENA de consells: se sentien implicats en el que fessin els deixebles.

1940. Montpeller. Escola de Belles Arts

Allà vaig conèixer i freqüentar alguns exiliats eminents: Mestre Fabra, Francesc Pujols, Duran d'Ocon (del Tribunal de Cassació), Deulofeu (de la matemàtica de la Història), el professor Galés, el geògraf Pere Blasi, Humbert Torras, etc.

Entre els més joves hi havia Pallach, que anys més tard vaig retrobar a París. Persones distingides i molt conscients de les conseqüències de la derrota militar.

Mestre Fabra era dels pocs optimistes. Mostrava una confiança serena absorbit en la seva feina de cada dia, «sense pressa i sense pausa». Home senzill i d'una autoritat indiscutida era de fàcil relació i a nosaltres, els més joves, ens acollí sempre amb simpatia. Com també Francesc Pujols, home exuberant, mostrava una frescor i agilitat intel·lectual que donaven al seu diàleg una riquesa excepcional.

Optimisme, pessimisme, entre els refugiats hi havia de tot.

El senyor Duran d'Ocon un dia adreçant-se als més joves ens va dir:

—Vostès són ara els cadets de Catalunya, això els dóna una gran responsabilitat car hauran de reprendre la lluita per Catalunya en condicions difícils—. I va afegir:

—Aquesta és la nostra esperança, l'esperança dels que hem perdut la guerra.

Paraules difícils d'oblidar...

Detall d'un dibuix
amb tinta xinesa i
pinzell

El compromís

Va arribar el moment de tornar a Catalunya. Amb Manel Cruells i Joan Fortuny havíem jurat sobre les quatre barres tornar a Catalunya. La gent gran, els qui havien perdut la guerra, es quedarien a l'exili. Però els joves havíem de tornar a defensar lo nostre, la nostra terra i tot lo perdut. Aquest era el nostre raonament.

Dit així pot semblar, tants anys després, arcaic o pueril, fins i tot fora de lloc. Però jo, que dec ser molt innocent, o vell, o romàntic, o qualsevol cosa pitjor, encara ara penso el mateix de sempre. Ja ho sé que tot ha anat evolucionant, que de savis és canviar, però jo no ho sóc pas de savi.

Si jo no cregués en valors permanents capaços de suportar els canvis històrics em sentiria desvalgut i desarmat.

Ens acomiadàrem únicament del Mestre Fabra que coneixia les nostres idees i ens desitjà molta sort.

No el vam veure mai més...

Passàrem la muntanya pel coll de Banyuls cap a Barcelona. Prèviament ens havíem concertat amb Anton Andreu a Perpinyà que ja representava la futura organització, el Front Nacional de Catalunya.

Barcelona

Casualment arribàrem a la nostra ciutat el 26 de gener del 1941, commemoració del «dia de la liberación». Banderes espanyoles i tricornis arreu.

Aquella Barcelona no s'assemblava gens a la que podíem recordar: la Barcelona bombardejada, dels llums blaus a les nits, de les sirenes donant l'alerta aèria i passada aquesta, el so de les ambulàncies.

Estava convingut que a Barcelona aniria a casa la família Parcerisas, amics íntims que m'acolliren amb emoció.

El fill Jordi era al llit malalt i l'estava examinant el doctor Leandre Cervera.

Allà s'inicià amb el doctor una amistat que ha perdurat sempre, fins al seu fill, també metge eminent.

A Barcelona la realitat social, al carrer, en les converses, apareixia mal dibuixada, era sorda, silenciada, car no es parlava de res en un aire de covardia general i compartida.

Els diaris, tots escrits en castellà, usaven un lèxic ampul·lós, antiquat i ridícul. Tot era tan diferent del Montpeller que jo havia deixat feia poques hores, que se'm feia difícil adaptar-me i comprendre aquell nou món, on la intel·ligència semblava que s'hagués amagat.

La primera tela que vaig pintar no s'assemblava de res amb el que havia fet abans, com si se m'hagués encomanat la pintura que veia ací i que no m'agradava gens. Tenia motiu per sentir-me sol. Els pintors que coneixia no els veia enlloc. Només en Sanvisens amb qui ens trobàrem per casualitat i amb gran alegria.

En Sanvisens era no solament un amic, un pintor, un gran artista. Era sobretot un gran home. Cultivat i bon conversador, la seva companyia era un estímul inapreciable.

Mans en laire! Terracota.
Exposada a la Sala Caralt, el 1948

Més tard el pintor Lloveras, un altre bon amic, amb qui ens trobàrem per continuar també una llarga amistat, tallada fa pocs anys per una mort inesperada que em colpí amb molta tristesa. En Lloveras, a més a més d'artista era home de gran cor.

Havíem compartit idees i il·lusions aquí i a Paris, amb ell i la seva dona, Montserrat.

Ara he d'afegir que tots els pintors que he tractat eren belles persones, que ens hem respectat i fins i tot ajudat quan calia.

Un dia d'abril de 1941 la Maria Aurlèlia Capmany em cridà amb urgència per assabentar-me que acabaven de detenir la Isidra Maranges. Allò era el crit d'alerta de possibles detencions immediates d'aquells que posaven els primers

esforços per crear el que més tard seria el Front Nacional de Catalunya.

També havien detingut la vídua del compositor Juli Garreta a causa d'una carta enviada pel Mestre Pau Casals que li portava l'enllaç nostre acabat de detenir. A la Isidra, que ja col·laborava amb nosaltres, l'empresonaren durant dos anys, com a la vídua Garreta.

Aquelles detencions provocaren una esbandida general dels afectats i jo mateix vaig deixar la casa dels amics Parcerisas. La meua presència els costà una forta multa.

Es pot dir que els fundadors i quasi tots els que han militat o simpatitzat amb el FNC han passat per la Prefectura Superior de Policia, sovint amb mals tractes, pallisses o tortures.

A mi em detingueren el novembre de 1943. Cinc policies pistola en mà i al crit de «manos arriba».

Jo devia estar distret perquè allò em va semblar un atracament.

Als calabossos de la policia m'hi vaig passar quaranta cinc dies incomunicat amb un centenar de catalanistes que ompliren totes les comissaries de Barcelona.

Un moment molt llarg i molt dolent!

Passo per alt les incidències d'aquelles setmanes.

Jo estava obsessionat a conservar el meu equilibri mental car era conscient del risc que assumia cadascú.

I va arribar el dia del nostre trasllat a la Presó Model de Barcelona.

Allà hi romanguérem dos anys...

Érem el catalanisme militant d'aquells anys difícils. I no en conservo pas un mal record, ans el contrari, car en ésser conscient que estàs en mans de l'enemic, d'una gent que poden fer de tu el que vulguin i en plena impunitat, t'esforces i concentres per tal de protegir el teu interior de l'agressió del temps i aprofitar-lo en el possible.

Tenia tot el dia cobert per l'estudi, el dibuix i l'esport que estava dirigit per un company d'alt nivell esportiu, en Francesc Giralt.

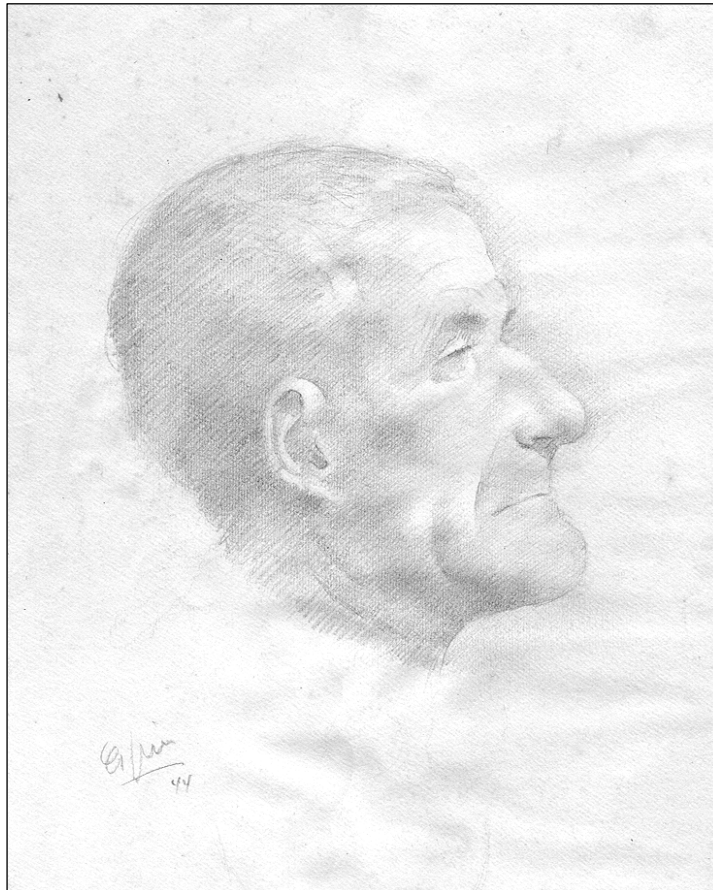
El solfeig, l'àlgebra, l'anglès i sobretot les sessions diàries de dibuix amb model voluntari m'ajudaven a mantenir-me en forma.

De pintura ni parlar-ne. El gris del ciment, l'ocre del pati i una visió màxima de vuitanta metres te'ls notes quan surts en llibertat. T'has de readaptar sobretot a enfocar les distàncies. En el nostre equip hi havia una certa sensibilitat artística.

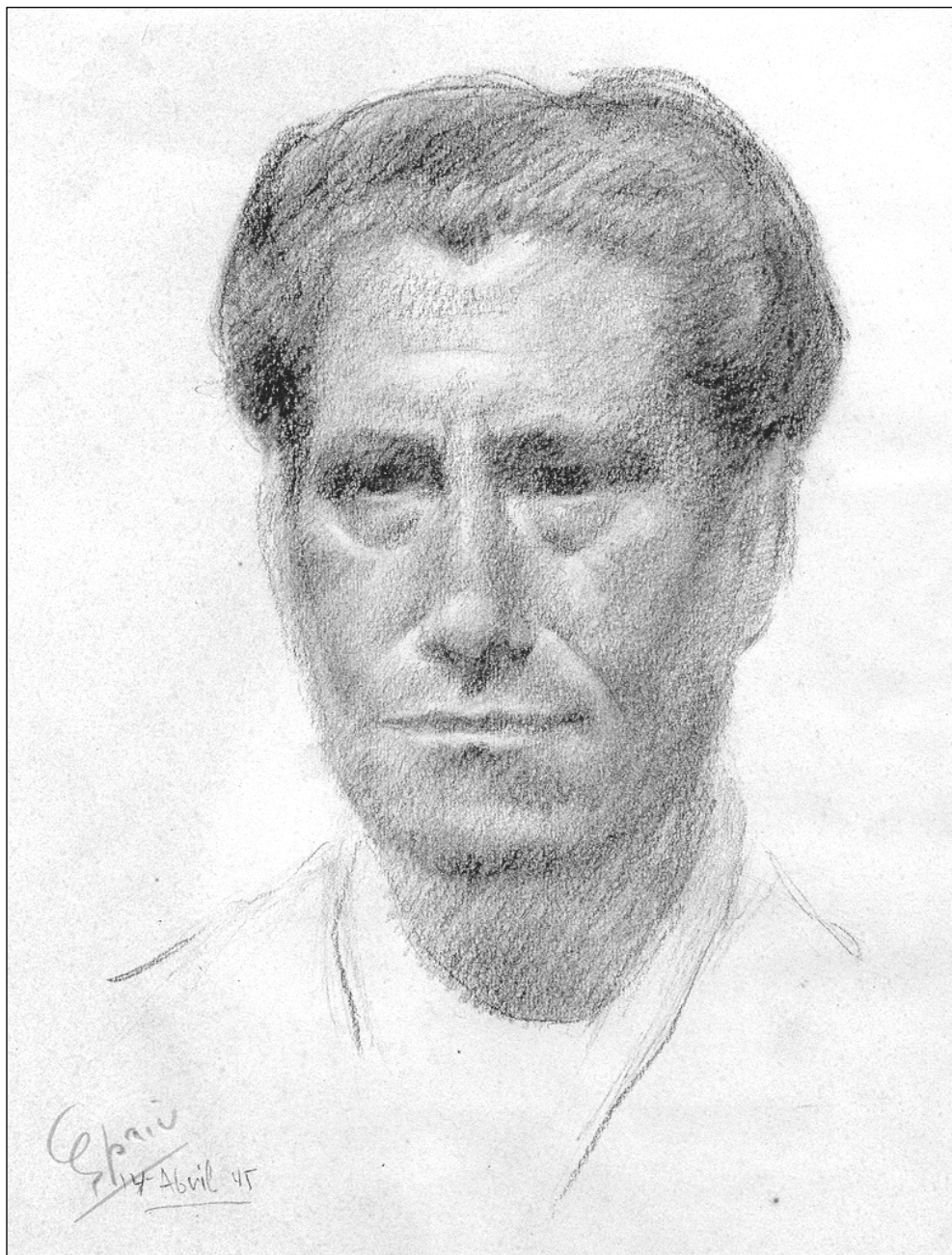
I per tal d'animar la reclusió hi hagueren iniciatives reeixides: uns Jocs Florals clandestins, el Cor dels Ocellets —dirigit per Amadeu Bonet—, un festival clandestí amb decorats i tot, i també l'edició d'un periòdic satíric fet a mà, l'Ou com balla, que provocà un benèfic ambient entre nosaltres.

El futur desembarcament dels aliats que es veia venir tenia estomordits els funcionaris de presons, això suavitzava el seu comportament. També a la Galeria hi havia els condemnats a mort i sovint, cada setmana, hi havia execucions. Nosaltres a la nit, sentíem l'obrir i tancar portes dels que s'enduien a matar. Em refereixo als anys 44 i 45 i la guerra s'havia acabat l'u d'abril del 1939.

El novembre de 1945 vaig sortir en llibertat condicional.

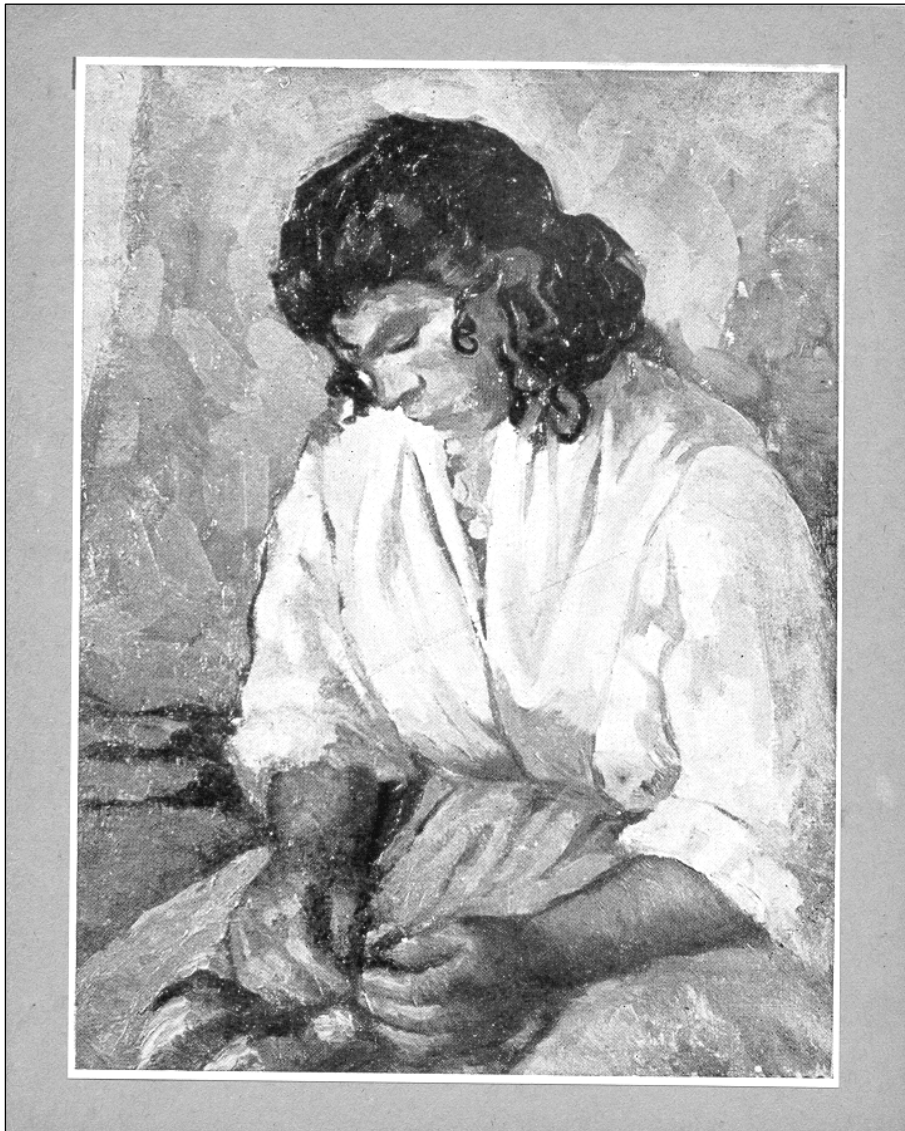
Presó Model, 1945. Retrat al llapis plom

1945. Presó Model. Retrat al llapis wol's

1945. Presó Model. Retrat al llapis wol's

Del catàleg de l'exposició de 1949 a la Sala Caralt

La pintura, inspiració i lluita

Vaig trigar tres anys a fer la primera exposició, d'estatuetes, petites escultures en terra cota que vaig batejar «trece temas grotescos en terracota».

Alexandre Cirici va tenir interès a fer-me'n la presentació (en aquells anys tot s'havia de fer en castellà).

Un text intel·ligent, just i de gran intenció que situava les meves figures en el seu terreny sense equivocs. El text de A. Cirici i la crítica extraordinàriament favorable varen ajudar a un èxit inesperat però evident. R. Manzano, Tristan la Rosa i Alberto del Castillo varen coincidir posant l'accent sobre la justesa en l'expressió i el gest d'unes figures que es referien a actituds i caràcters d'evident actualitat. Crec que tothom va entendre que amb ironia és possible dir moltes coses.

El 1949 vaig exposar a la mateixa Galeria pintures que presentades per un text de Francesc Pujols molt personal varen tenir també una bona acollida. Seguiren altres exposicions cada any o cada dos anys, de pintura o escultures i dibuixos (en general retrats a la mina de plom).

La darrera d'estatuetes va ser a la sala Gaspar. Les condicions i el tracte foren tan negatius que mai més he exposat escultures.

Les exposicions quan ets jove són una aventura compromesa. Jo era lluny de la pintura comercial de llavors i també dels avantguardismes poc documentats que començaven a treure el nas. La lleugeresa mai no m'ha inspirat respecte i en aquell moment jo veia que la falta de condicions i de preparació era general. L'Escola estava desprestigiada. Els mestres Humbert, Mompou o Domingo estaven com arraconats.

Navegar en l'ambient artístic d'aquells anys no era gens fàcil. Hi havia barreres per tots costats. Els substantius i els adjectius eren manejats alegrement.

Durant aquest període també vaig practicar, a més a més del retrat a l'oli o a la mina de plom, la pintura decorativa o aplicada.

La pintura sobre tela daurada i el fresc. També em va temptar l'escultura en pedra, amb la realització d'algunes peces importants: un Sant Jordi d'uns dos metres per a una finca pairal i alguns retrats. A desgrat que el darrer me'l van pagar amb un xec en blanc (que jo vaig usar amb moderació) vaig deixar l'escultura en pedra per la gran quantitat de temps que exigeix.

L'escultura hauria acabat menjant-se'm la pintura.

La pedra és engrescadora i també molt inquietant. Però el dia no-més té vint-i-quatre hores i des de llavors no he tornat a picar pedra, amb una certa recança, això sí. La casa Loewe m'encarregà repetides vegades dibuixos al carbó i pintures sobre tela daurada pels seus aparadors de Barcelona i Madrid.

Amb el decorador F. Valentí s'establí una col·laboració amb obres realment importants. La de major consideració va ser una pintura de grans dimensions (8,40x3,60 m.) sobre tela daurada representant els treballs de l'empresa, Industrias Agrícolas. Va ser un èxit rotund i que l'empresa va voler afirmar regalant-me una Vespa amb sidecar.

Varen seguir altres plafons decoratius col·laborant amb F. Valentí.

Amb els col·laboradors de L'Ariel

Aquestes realitzacions m'ajudaren a completar i enriqueix la meva idea global de la pintura i posaven en valor la imaginació o invenció plàstica.

En el postimpressionisme on jo em trobava aquest exercici de la imaginació aplicada i la composició va forçar una evolució que fins més tard a França no va madurar. La reflexió provocada per aquesta incipient

evolució queda reflectida en els escrits que vaig publicar a la revista ARIEL i de la qual n'era redactor. El conjunt de redactors i col·laboradors de la revista era un reducte de la resistència cultural d'aquells anys i allà nasqueren o es consolidaren amistats que han perdurat.

Joan Perucho, Enric Jardí, Cirici Pellicer, F.P. Verrié, Joan Triadú, Salvador Espriu amb el qual per afinitats en la manera d'apreciar la realitat de llavors i per coincidències estètiques la relació personal s'intensificà fins la nostra anada a Paris.

A finals del 1958 i pel 1959 vaig patir una forta depressió i si me'n vaig sortir va ser gràcies al tractament del doctor Vidal-Teixidó que, amb una dedicació que jo mai li agrairé prou va reeixir una curació difícil. Per afirmar aquesta em va dir:

—Ara seria oportú algun petit èxit.

En aquella circumstància un incendi destruï l'estudi del carrer de Petritxol amb tot el que contenia, obres, mobles, roba i efectes personals.

Un desastre...

En aquesta situació crítica (més de noranta pintures, dibuixos i esbossos de tota mida destruïts totalment) vàrem decidir realitzar l'antic projecte de marxar a Paris.

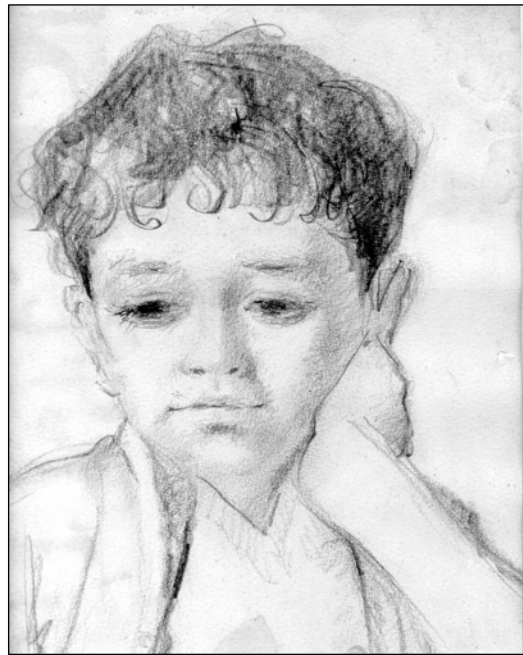
Ho vàrem fer ajudats per amics molt pròxims.

La meva dona Maria, els dos fills i jo acompanyats per l'esposa del nostre gran amic Rafel Sardà ens traslladàrem a França.

Es pot dir que en aquelles circumstàncies era una autèntica temeritat. Jo només tenia una sortida autoritzada i allà visquérem catorze anys seguits sense poder tornar...

1959. Petritxol després de l'incendi.

Cap d'en Màrius petit a principi dels anys cinquanta al carrer Verdi.
Llapis plom.

1958. Catedral de Barcelona, bateig d'en Francesc. Berta Font —en representació de la padrina Teresa— i el padrí Màrius que aguanta el nadó.
Al fons Salvador Espriu...

Paris

Els anys de Paris foren molt densos, en fets i reflexions. La meua pintura evolucionà, no puc dir que influït per la realitat francesa, però sí que l'ambient facilitava la llibertat necessària per eliminar qualsevol pressió o reserva.

La llibertat del pintor a Paris és garantida intel·lectualment per dintre, perquè per fora, a la nostra arribada vaig trobar-me amb la moda de la pintura informal. Lo qual durant anys va ser una barrera molt antipàtica i perjudicial.

Potser perquè tot era permès fins i tot el contrari dels vents que bufaven jo vaig fer el camí ben solitari i apartat de grups i capelletes.

Que encara dura.

Sort que la meua dona Maria en els moments més difícils es destacà com a gran colorista en la pintura sobre seda. L'èxit i l'empenta demostrada salvà la família de grans dificultats.

Passat aquest llarg parèntesi sortosament un grup d'amics i de clients prou nombrós i l'acceptació d'un sector de la crítica m'ha per-

mès pintar i viure contracorrent.

A Paris vaig fer set exposicions individuals i vaig participar a una sèrie de Salons.

Experiència indispensable per tal d'afirmar-me com a pintor en un camp certament difícil car fou conformat pel batallar solitari i constant.

Recordo amb particular emotivitat el primer «vernissage» on assistiren Juli Just i Jean Cassou a més d'altres artistes i homes de lletres que em feren costat.

Teresa i Maria Teresa, mare i germana.
Retrobats el 1969. Quaranta anys després!

També la companyia de pintors amics va ser-me essencial, més enllà d'idees o conceptes contraposats que finalment et permetien afinar els teus. Així vaig poder anar definint la meva pintura nodrida per una particular observació de la natura, la imaginació que generava, i les concrecions de formes i colors, dins un esquema conceptual que s'anava congriant lluny de tota facilitat. Durant tres anys vaig exposar a Tokio en una selecció de pintors parisencs. Va ser una experiència important per a comprovar com la diversitat i la distància no anul·len un diàleg basat, no en el llenguatge parlat de traducció possible i aventurada, sinó en les formes i colors i en una gamma molt més ampla de concrecions i incomprendiments. La participació als Salons «des Independents, Populiste, des Terres Latines i Le National des Beaux Arts», foren també el pas obligat en aquesta important etapa de l'escola permanent de l'artista.

He fet menció que a Paris la meva pintura havia evolucionat.

Aquesta evolució responia en part a l'experiència de les meves figures en terracota exposades el 1948-54 que eren més que res l'expressió de sentiments, volicions i actituds o gestos.

Tot responia a un clima mental que en pintura tant es podia expressar amb formes humanes com partint d'espectacles naturals.

Quan mirem no veiem exactament el que tenim davant, veiem això més el que hem vist abans, més el que ens pensem haver vist o somniat o el que hem imaginat o el que no hem vist mai en formes concretes. No es tracta doncs de «la naturalesa vista a través d'un temperament». Pot ser la naturalesa interioritzada i expressada per la memòria plàstica. El què algun crític en deia realisme interior.

Per mitjà d'esbossos puc arribar a concretar en formes i colors situacions imaginades. O puc concretar en el record més d'una imatge fixada en la «coherència cromàtica». Estava lluny de l'impressionisme, la darrera aventura engrescadora (té un cert sentit dir-ho ara que ja no és moda). També lluny del postimpressionisme que hauria pogut encartonar-me en academicisme. He pintat sovint grups de guerrers, sense al·lusions històriques encara que referint-me a evocacions medievals. El guerrer agafat com a símbol. La vida és lluita. I el guerrer representa tota la gamma humana, el rebel, el valent, el covard, el noble i el plebeu...

Això permet tota mena d'organització de masses i de colors i formes. I en el paisatge la llibertat és la mateixa. Jo puc pintar, com ja he dit, el que he vist o no vist, el que he somniat, imaginat, el que veuré o el que sigui en tota mena de combinacions cromàtiques. Essent el color el protagonista la forma li és subordinada.

Està clar que aquesta manera de pensar la pintura no té res a veure amb les modes actuals.

Quan sento la paraula investigar o progressar referint-se a l'Art sé que no va per mi. Què vol dir avançar o pintar per no sé quan i no per ara? L'Art no progressa, evoluciona d'acord amb els canvis de sensibilitat.

El pintor ni avança ni recula. El pintor s'ha d'explorar ell mateix.

És dintre seu que ha de trobar l'expressió pel color i la forma.

El sentiment plàstic és corregit o ordenat pel concepte.

Però mai el concepte ha de contradir el sentiment plàstic prenent el protagonisme car aniríem de dret a l'amanerament o l'academicisme.

Ho podem comprovar mirant el panorama artístic actual.

Barcelona

L'any 1973 vaig tornar a exposar a Barcelona.

Un grup d'amics s'encarregà d'organitzar l'exposició d'EADA. Irene Vazquez de Parcerisas, directora d'EADA, Josep Pedreira, Jordi i Francesc Parcerisas i el fill d'aquest, Francesc, poeta ben conegut, va prologar l'exposició amb un text ajustat i intel·ligent que, amb una crítica molt favorable propiciaren un veritable èxit.

He fet més de quaranta exposicions. Moltes a Barcelona i ciutats catalanes, a Paris i Madrid. La de Madrid càlidament acollidora, amb una crítica particularment observadora i aguda.

Barcelona ha estat sempre seriosa i simpàtica amb mi. Moltes gràcies. Durant anys he exposat guaixos i dibuixos a la Sala Rovira. En altres Galeries he exposat pintura a l'oli. Guardo un excel·lent record de la «Sant Jordi» de la Diagonal i també de la «Conxa López» de Torredembarra. Durant anys he exposat regularment al Fons Internacional de Pintura, dirigit pel doctor Gil Aluja persona de gran sensibilitat artística.

El President Tarradellas ha honorat diverses exposicions meves amb la seva presència i adquisicions.

Gest solidari i encoratjador que li agrairé sempre.

El senyor Juli Just, gran crític d'Art va dir-me repetides vegades a Paris que cultivés sempre el paisatge pel qual ell em creia molt dotat. I durant uns llargs anys he pintat sobretot marines. Per què? Amb el iot del nostre amic Sardà vàrem fer uns quants creuers per Mallorca i Menorca a més a més d'algunes sortides per mar català. La impressió de l'aigua mallorquina i el fet de poder-la observar tothora amb tots els efectes de llum i tots els colors possibles va ser el punt de partida de la meva predilecció pels temes mallorquins. El que jo vaig veure a les illes i en condicions úniques m'enriquí la imaginació. Car la llum allà té una qualitat i una catalanitat nova i vella ensems... i un refinament i elegància...

Amb el President Tarradellas. Presentació de l'original del Cartell de la 59 edició de La Volta Ciclista a Catalunya.

L'observació de la forma i el color en la natura nodreix el rerefons de la imaginació, possibilita que m'endinsi en el terreny on em sento més còmode i més lliure.

Sóc un pintor, no una vedette com està de moda. Tampoc m'he proposat mai divertir la concurrència. Confio en la sensibilitat a la plàstica, a la pintura que molts encara conserven, que no s'adquireix a força d'erudició ni de títols acadèmics. És una qualitat que t'és donada i que es té o no es té.

En uns temps sotraguejats i de poques seguretats, cal preservar la llibertat i la pròpia independència car un pintor és cosa fràgil. Jo segurament he tingut sort o potser algun encert en triar el camí d'acord amb la meva manera de ser, d'entendre l'Art, apartat de modes i a no deixar-me temptar pels dimonis del segle.

En aquest món particular de la pintura sortosament existeix el diàleg de sensibilitats que, per diverses que siguin, sempre poden trobar-se en l'emoció i la contemplació.

Així sigui.

1988. En aigües mallorquines, Rafel, Matilde, Maria i jo... i el iot, el *Xiroi*.

Breu recull de comentaris i escrits sobre l'obra de Francesc Espriu...

...El seu art es produeix per acumulació. Les seves formes serveixen la vida impresa en elles per les mans en anar-les creant des del caos radical fins a la plenitud de la superfície lluminosa. Són actes materialitzats, són l'art d'un home d'acció, com el «Moisès» és el d'un intel·lectual, o el «Desconsol» el d'un sensible...

A. CIRICI PELLICER (Barcelona, 1948)

Dibuixant impressionant, colorista impressionista, posa aquestes dues condicions al servei del seu Art, segons l'objecte de què es tracta, tal com ho demostra en els quadres que exposa.

L'ideal d'Espriu podria resumir-se dient que més que la lluita per la personalitat és una lluita per arribar a expressar la seva emoció personalíssima.

FRANCESC D'A. PUJOLS (Torres de les Hores 1949)

He anat a trobar Francesc Espriu a París, després d'una pila d'anys de no veure'l i sobretot de no parlar-hi. Aquelles llargues xerrades de joventut se n'han anat al cel, i ara tot és més dens i menys immediat. Venim de lluny, amb una càrrega vella i nova. La seva generació, una mica anterior a la meua, fou esberlada per la guerra, l'exili, el retorn «actiu» i esperançat, la presó, i el pitjor silenci. Se li va fer fosc més encara que a nosaltres sense tenir res acabat, ni un aixopluc. Vingué la intempèrie dels anys cinquanta i Espriu es decidí per una fugida cap endavant. Així titula una de les seves pintures de la darrera exposició.

JOAN TRIADÚ (Xaloc, núm. 50. 1972)

...Ah, els personatges de l'Espriu ja he dit que no es tracta d'una «classe», d'una «categoria» de pintura, i els personatges de l'Espriu no són, doncs, Joan, Pere o Berenguera, ni són el camàlic o l'espardenyaire, ni cap mena de tipologia folklorista o retrat aristocràtic. Els personatges de l'Espriu són a la vegada quimeres i ombres de l'artista, son entelèquies i ombres de tots nosaltres, són escamots amb aldarull, gents que van a fira, a la fira de la veritat, on cal ficar-se cos i ànima: un braç enlaire, uns drapots, una taca que omple la terra, un gos potser, alguna empenta, una ratlla que sembla un cap i és una cama, un crit com una taca de roig que s'escampa...

FRANCESC PARCERISAS (Barcelona, 1974)

...La seva exquisida sensibilitat es reflecteix en els seus paisatges...

...Artista complert, Espriu cultiva el dibuix, el retrat, l'escultura: aspectes del seu temperament...

...Si l'honor, segons la frase d'un clàssic, vivifica les arts, heus ací un art viu: la pintura i tot el que sorgí de la rigorosa reflexió, de l'atenta contemplació, del goig de la mirada i de la inflexible disciplina mental i manual d'aquest artista, robust ensems que delicat, intel·ligent, culte, sobri, d'una honestedat exemplar.

SALVADOR ESPRIU (Barcelona, 1976)

...La forma i el color de l'Espriu no són mai inventaris notarians que ens posin davant els ulls allò que ja sabem, sinó que ens inciten constantment a una nova manera de mirar.

...En fi, les seves imatges brinden una comprensió més ràpida que la permesa a la paraula. Són aquí, ara i sempre, integrades ja a una tradició que ha donat glòria a Catalunya.

PERE CALDERS (Barcelona, 1978)

...Espriu crida els grups a escena; enfronta les multituds, mou gernacions a cavall, suspeses en grans superfícies de cels ombrius, on la calidesa dels innocents destaca en la fredor de l'aparell repressiu. Són les seves atmosferes, i és en aquest moment creatiu que els mateixos personatges li fan saber qui domina qui. És l'hora que s'enfronten, també, autor i obra, i cal dir que el geni de l'Espriu ha pres part en el combat: el descobrim dins de l'acció, en reflexos decisius, en gestos i colors que ens el revelen i que el contenen...

OLGA XIRINACS, febrer 1997.

...Recordo d'ell una fugaç exposició l'any 1978 al Vendrell, a la galeria de la nostra amiga Mariàngela Vidal, acudint a la inauguració el President Tarradellas. Es tractava d'una mostra extraordinàriament suggestiva de combats medievals nostres, submergits en un remolí de forces antagòniques, molt pròxim a la irrealitat, a l'aparent abstracció, tant de moda en aquells anys. La força li venia de la lectura de la Crònica de Ramon Muntaner, un dels moments de la Història del país en què havíem estat eficaços en el combat, com diu el nostre amic. No tot han estat batalles perdudes. D'aquest contacte nou amb la terra nadiua li vingué el desig d'una residència rural que, finalment, aconseguí a Vilaverd, poble tarragoní, d'essències romanes, prop dels centres històrics o els paisatges més il·lustres de Catalunya. Francesc Espriu recorda ara, o deu recordar-ho, les paraules de Van Gogh dirigides al seu germà Theo: «És equivocant-nos que trobem el camí». No s'ha perdut el temps passat. La seva obra esdevé, i es contempla, gloriosa de sentit, car és tota una vida d'intransigència honesta, de virtut cívica i de treball.

JOAN PERUCHO, diari AVUI Barcelona 1997.

MÉS OPINIONS CRÍTIQUES

Espriu acaba de entrar por la puerta grande de la admiración...

(Tristán la Rosa. Barcelona, 11 de gener de 1948)

He visto la exposición de Espriu en las Galerías de Arte Syra, y he salido ganado por la grata sensación que en los sentidos se inserta cuando contemplamos con los ojos del alma aquello que vemos con los ojos del cuerpo.

(Rafael López Chacón. Barcelona 1948)

Es Francisco Espriu un artista de sentimiento intenso y de exigente sensibilidad. Inquieto, rebuscador y dinámico, no se contenta nunca con lo ya hecho y busca constantemente nuevas aventuras en que ensayarse, inéditas tareas donde comprometerse. Escultor y pintor al mismo tiempo...

(Juan Cortés. *Destino*, 13 de juliol 1957)

1971 Paris. *...Ces paysages sont écrits avec une belle autorité...*

(J. J. Levèque. *Le Nouveau Journal*. Paris, 11-12-71)

...La composition, les rythmes, les tons sans trop d'éclat ni de rudesse sont d'un peintre de haute qualité... C'est une première exposition a Paris qui fait date...

(Robert Vrinat. *Nouveaux Jours*. Paris, 1-12-71)

1973 Paris. *...Espriu le magicien de la couleur avec des nuances de tons d'une subtilité merveilleuse, indicible... c'est l'artiste «pur»...*

(Henri Herault. *L'amateur d'Art*. Paris 1973)

1974 Barcelona. *...una obra plenamente enraizada en el espíritu catalán... Francesc Espriu es una fuerza pictórica. Sus cuadros son colores en movimiento...*

(J. M. Cadena. *Diario de Barcelona*, noviembre 1974)

...La fuerza expresiva de sus obras alcanza plasticidades máximas en las que no está ausente su facilidad para el dibujo, que más que morosamente tratado ofrece instantaneidades en las que el trazo, la mancha y el esgrafiado son bellas y conjugadas realidades en marcha. En marcha como el total de su pintura.

Francesc Galí. Mundo Diario, 21-2-74

1984 Consigue crear un diálogo, el existente entre la inquietud y la serenidad, entre unas manchas planas y rápidas... Espriu nos habla de los colores con los que crea la obra como si se tratara de las notas de una partitura musical; en algunas ocasiones la obra que compone es una sinfonía, serena y tranquila; en otras ocasiones compone una ópera, vibrante y dramática...

(Gal Art, nº 8, 1984. R. Mª Peris Sorolla)

EXPOSICIONS INDIVIDUALS

- 1940 Montpeller. Residència d'intel·lectuals.
- 1941 Barcelona. Galeries Dalmau.
- 1948 Barcelona. Sala Caralt «13 Temes grotescos en terracota». Prologada per A. Cirici Pellicer.
- 1949 Barcelona. Sala Caralt. Presentada per Francesc Pujols.
- 1950 Terrassa. Llibreria Camon. Pintura.
- 1952 Barcelona. Sala Vayreda. Pintura.
- 1953 Barcelona. Sala Gaspar. Escultura i dibuixos. Prologada per Salvador Espriu.
- 1953 Tàrrrega. Amics de les Arts. Pintura, dibuixos i terracotes.
- 1954 Barcelona. Galeries SYRA. Pintura.
- 1971 Paris. Galerie de Chevreuse. Pintura.
- 1972 Argenteuil. Centre Culturel d'Argenteuil. Pintura.
- 1973 Paris. Galerie de Chevreuse. Pintura.

- 1974 Barcelona. Auditòrium d'EADA.
Presentació del poeta F. Parcerisas.
- 1975 Vilanoveta. Sala Valentí. Pintura.
- 1976 Madrid. Sala Rembrandt. Pintura.
Presentació de Salvador Espriu.
- 1976 Barcelona. Sala Rovira. Dibuixos i aquarel·les.
- 1977 Reus. Galeria Contrast. Olis.
- 1978 El Vendrell. Art Escofet. Pintura.
Inaugurada pel President Tarradellas.
- 1978 Girona. Palau de Caramany. Pintures.
- 1978 Barcelona. Sala Rovira. Pintura.
- 1979 Mataró. Galeria Tertre.
- 1979 Esparraguera. Vila nadiua del pintor. Exposició retrospectiva.
Text de Pere Calders.
- 1980 El Vendrell. Art Escofet.
- 1980 Barcelona. El Fons Internacional de Pintura.
- 1981 Figueras. Art 3. Pintura.
- 1982 Barcelona. Sala Rovira. Guaixos i aquarel·les.
- 1983 Barcelona. Fons Internacional de Pintura.
- 1984 Terrassa. Galeria Soler Casamada. Pintura.
- 1985 Montermeil (França). Galerie-Atelier Jach Renaud. Pintura.
- 1986 Barcelona. Sala Valentí. Pintura.
- 1986 Barcelona. Sala Rovira. Dibuixos i guaixos.
- 1987 Cergi-Pontoise (França).
A la CEPAM i l'Association Roger Worms. Pintura.
- 1988 Barcelona. Fons Internacional de Pintura. Pintura.
- 1989 Barcelona. Sala Sant Jordi. Pintura.
- 1990 Barcelona. Fons Internacional de Pintura. Pintura.
- 1993 Barcelona. Sala Rovira. Aquarel·les dibuixos i guaixos.

- 1993 Fons Internacional de Pintura. Pintura.
- 1994 Torredembarra. Galeria Conxa Lopez.
Pintura, guaix i escultura.
- 1995 Barcelona. Fons Internacional de Pintura. Pintura.
- 1995 Castell d'Aro. Al Castell de Benedormiens.
Pintura, guaix i dibuix.
- 1997 Barcelona. Fons Internacional de Pintura. Pintura.
- 1997 Tarragona. Museu d'Art Modern de Tarragona.
Text d'Olga Xirinachs.
- 2000 Barcelona. Fons Internacional de Pintura. Pintura.
- 2005 Barcelona. Fons Internacional de Pintura.

EXPOSICIONS COL·LECTIVES

- Paris. Grand Palais. *Salon des Artistes Indépendants*.
- Paris. Grand Palais. *Salon de la Nationale des Beaux Arts*.
- Paris. Grand Palais. *Salon des Terres Latines*.
- Paris. Musée d'Art Moderne. *Salon Populiste*.
- 1966-1967-1968. Tokio. Galeria Mori i Yomiouri Art. Participació en una selecció de vint pintors parisencs.

BIBLIOGRAFIA

- Gran Enciclopèdia Catalana. Primera edició.
- Diccionari Ràfols.
- Llibre del Centenari del Centre Excursioniste de Catalunya.
- Pintors catalans, valencians i balears.
- Diccionario de pintores y escultores españoles del siglo XX. Editorial FORUM ARTIS. Madrid 1995. vol IV.
- Enciclopèdia vivent de la Pintura i Escultura Catalanes. Darreries segle XX. Rafael Santos Torroella. Ed. Àmbit. Vol IV.

Destino. 13 juliol 1957. J.Cortés, «Una importante realización de F. Espriu».

Serra d'Or, febrer 1972. A. Artís i Gener «Tisner», «L'exposició de Francesc Espriu a Paris».

Xaloc. Mèxic, febrer 1972. Joan Triadú, «Francesc Espriu pintor de l'aventura del pensament».

Galeria. Maig 1975. Arnau Puig.

La Estafeta Literaria. Madrid, juliol 1976. Rosa Martínez de Lahidalga.

Gaceta del Arte. 13 juliol 1976. J. Pujol

IL·LUSTRACIONS

Les Cançons d'Ariadna de Salvador Espriu. Editorial Ossa Menor.

És a dir de Clementina Arderiu. Editorial Ossa Menor.

Adeu «Nereo» de Zeneida Sardà.

Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Col. La Xarxa. 1982.

Sovint per no dir sempre... òpera prima d'en Màrius.

Editorial CURSO. 1998.

Agraïments i recordatoris

La fotografia de la portada és del bon fotògraf i millor amic Jacques Bestok. La va fer a la Place de la Concorde a principi dels anys seixanta. Com tants altres amics ja no és entre nosaltres. A la seva vídua, la bona amiga Tina, els nostres millors records.

Bona part de les aquarel·les pintades a París, ho foren en companyia de l'inoblidable amic i extraordinari aquarel·lista Frederic Lloveras que ens visitava sovint amb la seva esposa i amiga Montserrat.

Molts dels quadres que apareixen en el DVD varen ser pintats o bé concebuts en diverses excursions al damunt del vaixell Nereo del gran amic Rafael Sardà. A la seva vídua Matilde que va ser qui ens conduí a França en cotxe el desembre de 1959, els nostres més càlids pensaments.

A París, els Espriu hi vàrem passar, tal vegada, els millors anys de la nostra vida. En qualsevol cas, uns anys inoblidables. Ens ho varen facilitar molt, a més a més dels amics ja esmentats, l'escultor Francesc Boadella, Octavi Viladrosa i la seva vídua Claude, el pintor Joan Sales i la seva esposa Juliette... La llista podria ser molt llarga. Nicole i Jean Jacques, encara joves i plens d'energia, simbolitzen d'alguna manera aquest immens record de l'amistat que perdura en el més profund del nostre sentir com a éssers humans que hem pogut gaudir-la... I que en el seu cas, encara ens acompanya amb llur intens caliu humà, també dels seus fills i nets.

De Verdi i Petritxol, la llista dels amics que tenim gravats a la memòria seria inesgotable. Recordarem en nom de tots ells, als Doctors Cervera, pare i fill, a l'inoblidable Villarejo i la seva esposa Julia, als pintors Sanvicens, Francesc Serra i Jaume Bernades; al parent, amic i gran poeta Salvador Espriu; a tota la família Parcerisas de qui ens queda l'amiga fidel de sempre, vídua d'en Paco, Irene Vázquez i els seus fills...

Mencionant Manuel Cruells farem extensiu el nostre viu record d'amistat i de lluita, de fidelitat a uns ideals i a una manera de concebre Catalunya de desenes i desenes d'amics de veritat, de persones que donen un sentit a la vida, que ens fan dir en veu molt alta i clara que ha valgut la pena viure-la intensament.

Finalment, el nostre darrer pensament pels veïns i amics de Vila-verd, recordant que sense els bons amics Andreu Abelló no ens haguéssim conegut. Vilaverd, haurà significat anys de serenor i d'un gegantí caliu humà que perdura.

La Maria a Petritxol el 1958 poc abans del naixement d'en Cesc. La fotografia la va fer l'amic Villarejo

Comentari final

Vivíem a Gràcia i la mare encara era entre nosaltres.

Va sorgir la idea de fer un llibre sobre la vida i obra de F. Espriu. Han passat uns quants anys i el 2005 va veure llum el llibre de Ze-neida Sardà, *Francesc Espriu o la màgia dels colors*, Pagès editors...

Aquest petit opuscle que presentem avui i que acompanya el DVD, recull la part principal de l'esborrany del vell projecte de llibre, inclosa una petita selecció de les fotografies que havien d'acompanyar-lo.

El DVD mostra una part molt significada de l'obra de F. Espriu, ben acompanyada per fragments musicals escollits per Natàlia que és la realitzadora del muntatge final del DVD.

Francesc Espriu va camí dels 92 anys, fidel al seu profund sentit de l'amistat i a la seva passió per Catalunya.

Els seus fills i nores, Màrius i Natàlia, Francesc i Maria; els seus dos nets, Sixte i Laura; la seva germana Teresa, sempre lluny, a Mèxic, són el seu entorn familiar més proper.

Continua pintant convençut com sempre que la seva millor obra encara està per fer... El cert és que ara mateix, n'està treballant una de dimensions respectables i d'una, encara, més respectable qualitat artística...

Qui escriu aquestes línies sap força bé de què està parlant.

I res més que desitjar-vos una bona estona gaudint el plaer d'una àmplia mostra de l'obra pictòrica de Francesc Espriu, ben acompanyada d'una música bona i escaient.

Màrius Espriu, 23 d'abril del 2008